

Sofia Lahti

Konstvetenskap på svenska i Finland

Konstvetenskapliga institutionen vid Åbo Akademi

Institutionen för konsthistoria vid Åbo Akademi inledde sin verksamhet år 1921. Sedan år 1987 har institutionen befunnit sig i Åbo gamla centrum på Nunnegatan, i den Rettigska tobakfabrikens gamla kontor. Nu förbereder institutionen sig för en ny flytt, denna gång till *Arken*, där man i Biskopsgatans gamla lagerbyggnader nu renoverar ett gemensamt hus för de humanistiska ämnena.

Beteckningen *konstvetenskap* togs i bruk år 1993, till skillnad från de andra universitetet i Finland som har hållit fast vid begreppet konsthistoria (taidehistoria). Redan av språkliga skäl har man vid Åbo Akademi uppfattat det som naturligt att ansluta sig till den svenska vetenskapstraditionen: i Sverige har ämnet haft namnet *konstvetenskap* sedan år 1969, och även den konsthistoriska institutionen i Tromsø i Norge ändrade år 2002 namnet till *kunstvitenskap*. Man har motiverat det nya och vidare begreppet med att historia bara är en av många metoder för konstforskning; det finns ett behov att komplettera historia med bl.a. filosofi, sociologi och psykologi och mer teknisk analys. Tanken om ett vidare perspektiv på konsten har varit viktig alltsedan grundandet av institutionen, och redan år 1943 hette ämnet vid Åbo Akademi *konsthistoria med konstteori*. Begreppet 'konst' i sig tolkas inte heller alltför snävt: all visuell presentation, bilder, byggnader, formgivna föremål, till exempel trafikmärken, är lämpliga forskningsobjekt.

Utbildningen vid institutionen syftar på att ge färdigheter till vetenskaplig forskning, fastän bara en liten del av studerandena väljer forskarbanan. Förmågan att se, behandla och förstå en bild, byggnad eller föremål och den språkliga färdigheten att uttrycka sin förståelse är viktiga för en professionell konstvetare i alla typer av arbete. Förutom den teoretiska kännedomen är det viktigt att studeranden ser och upplever konstverk i samband med studierna. Kurserna innebär exkursioner till kyrkor och museer i Finland, Norden och andra länder samt undervisning i museologins grunder.

Konstsamlarparet Alfred och Hélène Jacobssons hemmuseum, *Ett Hem*, har länge varit anknutet till den konstvetenskapliga institutionen. Amanuensen för konstvetenskap var tidigare också intendent för museet. Fortfarande kan studeranden i konstvetenskap utses som praktikanter vid museet. En del av studeranden får jobb i museibranschen, och museumspraktik hör till studiernas slutskede för

alla. En av de årliga praktikplatserna har varit vid Peggy Guggenheims konstmuseum i Venedig.

Den första institutionsföreståndaren var professor Josef Strzygowski, som kallades hit från Wien. Distanstagande från traditionell konsthistoria och strävan för tvärvetenskaplighet var typiska för honom. Han efterträddes av Lars-Ivar Ringbom, som skötte posten så länge som 43 år och utgav mångsidiga studier om temata som illusion, ornamentik, iransk ikonografi och inhemsk arkitekturhistoria. Lars-Ivar Ringboms son Sixten Ringbom var den följande professorn. Han var också internationellt aktiv som forskare som blev känd för sina verk om senmedeltidens ikonografi, t.ex. *Icon to Narrative: the Rise of the Dramatic Close-Up in Fifteenth-Century Devotional Painting* (1965), och Kandinsky-tolkningen *The Sounding Cosmos. A Study in the Spiritualism of Kandinsky and the Genesis of Abstract Painting* (1970). Han har även utgett boken *Art History in Finland before 1920* och varit redaktör för grundverket *Konsten i Finland/Taide Suomessa*.

Den senaste professorn, Bo Ossian Lindberg, har nyligen blivit pensionerad men är fortfarande aktiv vid institutionen. Han är internationellt uppmärksammas som William Blake –forskare alltsedan avhandlingen *William Blake's Illustrations to the Book of Job* (1973). Lindbergs andra specialområde är teoretisk och empirisk kännedom och analys av gamla måleritekniker och materialer: från Cennino Cenninis böcker om målarkonst till konsistensen av medeltida limmer och metoderna för att avslöja konstförfalskningar. Han har bl.a. utgett böckerna *Antologi om måleriteknik* (1991) och *Målningens anatomi: Material, teknologi, förfalskning* (1989).

Den nyutnämnda professorn är Lars Berggren från Sverige. Han har forskat i produktionen av gotländska medeltida kalkstensdopfunter. Hans systematiska och praktiska metod har lett till resultat som ifrågasätter de flesta tidigare uppfattningarna om bakgrunden för dopfunternas ikonografi, stil och produktion.

Som tjänstförande professorer för kortare perioder har institutionen haft Knut Drake, Eeva-Maija Viljo och Åsa Ringbom.

Den nuvarande övriga personalen består av professor FD Åsa Ringbom, lektor FD Kari Kotkavaara, amanuens FM Ulrika Grägg och assistent FL Heidi Pfäffli samt kanslisten Siv Österlund. Ringbom är specialiserad i arkitektur och är dessutom föreståndare för institutionen för medeltidsstudier, som talas om nedan. Kotkavaara är specialist på 1800- och 1900-talets ikonkonst. Grägg forskar i byggnaderna designade för Åbo Akademi av Erik Bryggman. Pfäfflis forskning handlar om s.k. hantverkarkonstnärer i 1600-talets Egentliga Finland och Satakunda.

Traditionellt har 1800- och 1900- talens inhemska bildkonst varit ett viktigt forskningsområde. Även de flesta andra forskningsämnen vid institutionen är inhemska, med vitt tidsperspektiv: exempelvis donatorporträtt i 1400–1700 -talens kyrkokonst (Tuuja Tuhkanen), helgonreliker och relikvarier i Finland (Sofia Lahti), spanskt inflytande i den finska 1800-talskonsten (Marie-Sofie Lundström), tidiga kvinnliga fotografer (Catherine Hällström), en konstsamlares hem som museum (Leila Tuuli) och specialiseringen hos dagens industriella formgivare (Anna Valtonen).

Arkitekturen är en av tyngdpunkterna för konstvetenskapen vid Åbo Akademi. För tillfället idkas det särskilt forskning av finsk byggnadskonst, bl.a. 1800-talets och modernismens arkitektur. De mest

omfattande pågående projekten vid institutionen är professor Åsa Ringboms forskning om byggnadshistorien av kyrkorna på Åland, som utges som en serie av åtta böcker, och ett internationellt samarbetsprojekt som startade från denna forskning. Numera finns det en grupp specialister från Finland, Danmark och Amerika, med samarbetspartners även i Italien, Portugal och Spanien, som arbetar med datering av gamla byggnader genom att analysera murbruk. De utnyttjar sig av den s.k. AMS-metoden, en variant av kol-14(C14) -tekniken, som komplettering till traditionella humanistiska och naturvetenskapliga metoder. Forskningsområdet har utvidgat sig från Åland till bl.a. Torre de Palma i Portugal och Colosseum i Rom.

I nära kontakt med institutionen för konstvetenskap har det sedan år 1991 funnits en tvärvetenskaplig institution för medeltidsstudier, som leds av professor Åsa Ringbom. Som docent har institutionen FD Outi Merisalo. Medeltidsinstitutionens kurser utgör en introduktion och grund (40 sv) för vidare medeltidsstudier. Bland de årliga kurserna finns latin, paleografi, kodikologi, diplomatik, medeltidens konst och arkitektur samt historia. Kurserna ordnas i samarbete med andra institutioner och med gästföreläsare. Dessa kan man komplettera med läskurser om flera specialämnena som teologi, filosofi, musik, liturgi, arkeologi eller hagiografi. Forskarstuderanden har möjlighet att genom Erasmus-utbyte delta i en åtta månaders Diploma-utbildning i Rom. Kursen organiseras av den internationella organisationen FIDEM och ger färdigheter för medeltidsforskare inom olika ämnen att förstå och använda medeltida skriftliga dokument som källor.

**Sofia Lahti är FM och forskare vid
Konstvetenskapliga institutionen vid Åbo
Akademi.**

ENNEN JANYT
Historian tietosanomat